

Utrikesdeklarationen 2003

Regeringens deklARATION vid den utrikespolitiska debatten i riksdagen, onsdagen den 12 februari 2003.

Det talade ordet gäller

Herr Talman,

Vi ser många hot mot säkerheten i världen:

- Risken för en militär konflikt i Irak är överhängande.
- Utvecklingen i Nordkorea och mellan kärnvapenmakterna Indien och Pakistan understryker hoten från massförstörelsevapen.
- I Israel och på de palestinska områdena eskalerar en ond spiral av våld och hat.
- Dagligen begås tusentals brott mot de mänskliga rättigheterna. Likt Lilja i Lukas Moodyssons film smugglas över en halv miljon kvinnor och barn in i EU varje år för att utnyttjas som sexslavar.
- 1 miljard människor plågas av fattigdom.
- Överallt finns hotet från den internationella terrorismen.

Vår kanske viktigaste uppgift i dagens sammanflätade värld är att bidra till ökad säkerhet – också för vår egen skull:

Massförstörelsevapen i Irak är främst ett hot mot regionen men kan också hota oss. Riskerna med ett krig i Irak är också våra risker.

Den internationella terrorismen drabbar även oss. Förra året dödades sex unga svenskar på Bali.

Islamofobin, som ökat efter den 11 september, drabbar svenskar med bakgrund från muslimska länder och ökar misstron i samhället.

Den internationella kriminalitet som handlar med människor, tvättar pengar och smugglar knark verkar också i Sverige.

Sverige vill och kan bidra till att skapa ökad säkerhet – säkerhet i dess fulla bemärkelse. Traditionellt hävdas att staters säkerhet garanteras av militära medel, nu också genom kampen mot terrorismen. Men detta är för snävt.

Säkerhet i dagens värld måste skapas globalt och gemensamt, och innebära frihet och trygghet för alla.

Och det är möjligt! Det har aldrig funnits bättre förutsättningar än nu att skapa gemensam säkerhet, när det kalla kriget är slut, när Europa har återförenats, när Förenta nationerna har återfått sin handlingskraft. Men det kräver vissa saker:

Säkerhet förutsätter mänskliga rättigheter, folkrätt och demokrati

Efter det kalla krigets slut har vi kunnat gå vidare, från att värna alla staters rätt till att starkare betona alla människors lika värde och rättigheter. Inte bara stater, utan alla individer har rätt till säkerhet. Våra krav på mänskliga rättigheter kan aldrig göra halt vid nationsgränser, eller vid kulturella eller religiösa barriärer.

FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna är universell. I en tid av global ekonomi, information och rörlighet behövs mer än någonsin denna gemensamma värdegrund som binder samman människor och kulturer. Skyddet mot krigsförbrytelser och folkmord stärks när den internationella brottmålsdomstolen inrättas i Haag i år.

Den internationella terrorismen hotar våra rättigheter. Intolerans byggd på en svartvit världsbild är dess grund, finansiering genom kriminalitet och illegala penningtransaktioner dess förutsättning, hänsynslöshet och skräck dess verktyg. Inget mål, ingen sak, ingen kamp kan rättfärdiga en terror som syftar till att döda och lemlästa oskyldiga civila. Sverige kommer alltid att gå i första ledet när det gäller att bekämpa terrorism.

Men om vi låter kampen mot terrorismen överordnas de mänskliga rättigheterna är det vi som förlorar och terroristerna som vinner. De mänskliga rättigheterna är kärnan i den toleranta livsstil vi eftersträvar och de bekämpar.

Därför har Sverige genomdrivit att EU:s insatser mot terrorism ska utföras i överensstämmelse med de mänskliga rättigheterna. Därför har vi begärt att svenskarna som sattes upp på FN:s sanktionslista skulle avföras då det inte fanns några bevis mot dem, och att FN:s sanktionssystem ska förändras. Därför har vi krävt att den svensk som är fånge i Guantanamo Bay omedelbart ska frigges.

Ett problem i vår närhet är Tjetjenien där endast en politisk lösning kan bringa konflikten till ett varaktigt slut. Vi delar Rysslands vrede över terrordådet i Moskva förra året. Vi ifrågasätter inte Rysslands rätt att bekämpa terrorism, men kampen måste föras i enlighet med internationell humanitär rätt och mänskliga rättigheter.

Ett växande hot mot utsatta människor, och en växande inkomstkälla för internationell kriminalitet och terrorism är handeln med kvinnor och barn. Regeringen har hittills anslagit 60 miljoner kronor mot människohandel i Östeuropa. Sverige har tagit initiativ inom det nordisk-baltiska samarbetet, i Barentsrådet och inom EU:s samarbete med Asien och Afrika.

Regeringen tar nu fram en global strategi för hur människohandel ska bekämpas i utvecklingsarbetet. Vi behöver strängare straff mot människohandlarna, mer internationellt samarbete mellan tull och polis, och bättre stöd till offren. Filmen Lilja 4-ever är viktig för att öka medvetenheten både i de länder där offren kommer ifrån, och i våra länder där efterfrågan finns. Regeringen har därför gett Svenska Institutet i uppdrag att samarbeta med Lukas Moodysson.

En mänsklig rättighet och en viktig del av den förföljda människans säkerhet är asylrätten. Vår migrations- och flyktingpolitik präglas av humanitet och säkerhet. För att uppnå en solidarisk europeisk migrationspolitik är det viktigt att det gemensamma regelsystem som utvecklas inom EU innehåller tydliga minimivillkor. Genom att utvecklingsarbetet står i bättre samklang med migrationspolitiken bidrar vi till att förebygga ofrivillig migration. Sverige samverkar nära med UNHCR för att stärka den internationella flyktingrätten.

Vi kommer att hålla fast vid vårt långvariga engagemang mot dödsstraffet och tortyr. De

har ingen plats i moderna samhällen. Vi ska fortsätta kämpa för kvinnors och barns rättigheter. Och vi tvekar inte att påtala brott mot mänskliga rättigheter eller demokratiska principer.

I Utrikesdepartementets rapporter om de mänskliga rättigheterna i världens länder som regeringen i år för första gången låtit offentliggöra kan vi läsa

om Zimbabwe där president Mugabe nu intensifierar förföljelserna av parlamentariker från oppositionen.

om Kina som använder dödsstraff för en lång rad brott.

om Vitryssland som måste välja demokratins och rättsstatens väg.

om Burmas militärregim vars övergrepp omöjliggör en demokratisk utveckling.

Sverige ska fortsätta verka för mänskliga rättigheter, folkrätt och demokrati över hela världen.

Säkerhet förutsätter global rättvisa och öppen och rättvis handel

Den världsomspännande ekonomin behöver världsomspännande spelregler för rättvisa villkor; den gränslösa marknaden behöver gränslösa värden. Vi behöver globalisera demokratin, men också demokratisera globaliseringen. Den för flertalet så positiva globaliseringen får inte förvärpa och fördjupa orättvisor och klyftor.

Handel är en kraftfull motor för tillväxt och fattigdomsminskning, men den måste komma alla till del. Idag stängs utvecklingsländerna ute från viktiga marknader med kvoter och tariffer. Varu- och tjänstehandeln måste öppnas och hindren för u-länders export tas bort. Industrieländernas jordbrukspolitik måste reformeras. Vi verkar för konkreta resultat inom världshandelsorganisationen WTO.

En dynamisk världshandel och en positiv ekonomisk utveckling kan minska risken för spänningar. Se på EU och den inre marknaden med dess gränslösa rörlighet för personer, varor, tjänster och kapital som efter utvidgningen omfattar 455 miljoner konsumenter och miljoner företag. Se på Östersjöområdet: nyss en upprustad kalla kriget-gräns, idag en av Europas snabbast växande regioner där de baltiska ländernas och Polens medlemskap i EU kommer att ge ytterligare dynamik.

På samma sätt som global utveckling gynnas av ökad handel bygger Sveriges tillväxt och trygghet på att vårt näringsliv kan hävda sig internationellt. Sverige har en unik potential med både traditionella näringar och nya kreativa branscher som vi ska utnyttja. Vi ska göra mer för att främja svenskt näringsliv i utlandet och främja investeringar i Sverige.

Men enbart handel är inte nog utan måste ingå i en bredare utvecklingsstrategi. Det är otillständigt att EU subventionerar varje ko med 20 kronor dagligen, när halva jordens befolkning lever på mindre än den summan per dag.

Regeringen arbetar för en rättvis globalisering. Det kräver åtgärder av länder, näringsliv, enskilda organisationer, WTO, EU och FN. Vi vill bland annat stärka tillsynen över de globala finansiella institutionerna.

Hållbar säkerhet förutsätter rättvis och hållbar utveckling

Fattigdom kan både orsakas av och vara orsaken till militära konflikter. Men den kan inte bekämpas militärt.

Genom FN-konferenserna på 1990-talet liksom i Johannesburg, Monterrey, Doha, och genom FN:s millenniedeklaration, har världssamfundet för första gången skapat en samsyn om hållbar utveckling.

Aldrig tidigare har de politiska förutsättningarna för att verkligen nå resultat varit bättre. Målsättningarna är ambitiösa, men möjliga att uppnå med politisk vilja och samarbete.

Utvecklingsländerna själva har det avgörande ansvaret för att bekämpa fattigdom. Men bistånd på rätt sätt kan spela en stor roll. Sveriges bistånd ökar på väg mot en procentmålet. Också EU som totalt står för två tredjedelar av världens bistånd ökar sina insatser.

Hälso- och sjukvård är en säkerhetsfråga. Det underströks när hiv/aids, den allvarligaste epidemin som drabbat mänskligheten sedan digerdöden, debatterades i FN:s säkerhetsråd. Men det gäller också andra smittsamma sjukdomar som malaria och tuberkulos samt barna- och mödradödligheten.

Grundläggande för vår överlevnad är att vi värnar vår miljö.

Ta frågan om rent vatten. Det är en bristvara och därför en källa till konflikter.

Ta växthuseffekten – extrema väderhändelser, torka och översvämningar driver människor på flykt och orsakar konflikter. Där bidrog Kjell Larsson aktivt till att rädda det som är hoppet: Kyotoprotokollet.

Ta vårt närområde: Atomsoporna på Kolahalvön är ett hot mot vår säkerhet, och därför hoppas vi att Ryssland nu ska underteckna det nödvändiga avtalet.

Regeringen kommer i utvecklingspropositionen i år att lägga fram en samlad politik för rättvis och hållbar utveckling.

Säkerhet förutsätter nedrustning

Aldrig förr har så många länder haft tillgång till massförstörelsevapen eller ambition att utveckla sådana. Aldrig förr har terrorister gjort så stora ansträngningar att komma i besittning av dem. Mot detta globala hot ställer vi vårt långsiktiga mål: en värld fri från kärnvapen, kemiska vapen och biologiska vapen. Vårt medel är universella åtaganden för nedrustning, icke-spridning och exportkontroll. Sverige ingår i den s.k. Ny Agenda-koalitionen som år 2000 bidrog till en handlingsplan i tretton steg för kärnvapennedrustning som har accepterats av kärnvapenstaterna. Vi kommer att pressa på för att planen uppfylls och återkomma med initiativ mot massförstörelsevapen.

Säkerhet förutsätter att vi kan förebygga väpnade konflikter

I Rwanda dödades en miljon människor under hundra dagar 1994. Två miljoner drevs på flykt.

Krigen på västra Balkan skapade över tre miljoner flyktingar. 100 000 människor sökte sig till Sverige. Krigen har kostat EU och dess medlemsländer över 100 miljarder kronor.

Kostnaden för de fredsbevarande FN-soldaterna i Sierra Leone var under förra året större än landets hela BNP.

Siffrorna förskräcker. Än mer gör det mänskliga lidandet bakom. Det kan inte mätas i pengar. Men vi kan använda våra resurser bättre för att minska lidandet, och minska hotet att nya eller nygamla konflikter blossar upp.

Lätta vapen har kallats för den fattiges massförstörelsevapen. 90 procent av dem som dödats i konflikter det senaste decenniet – över tre miljoner människor varav över två miljoner civila - har fallit offer för lätta vapen.

I dag är över en halv miljard lätta vapen i omlopp. De är lätta att få tag på, lätta att dölja, lätta att använda, och svåra att kontrollera. Exporterade från Europa underblåser de konflikt efter konflikt över hela världen. Och vi ser konsekvenserna i Liberia, i Tetovo, och på våra egna gator och skolgårdar.

Sverige kommer att ta nya initiativ när det gäller konfliktförebyggande under året.

Vår säkerhet förutsätter att Iraks massförstörelsevapen förstörs

Det är en skam att vår civilisations vagga behärskas av Saddam Hussein. Listan på hans svek är lång: han har använt kemiska stridsmedel i kriget mot Iran och även mot sin egen befolkning. 5000 kurder i byn Halabja, män, kvinnor och barn dödade han med stridsgas.

Hans Blix har i sin rapport visat att 6 500 bomber med kemiska stridspetsar saknas i Iraks redovisning, liksom stora mängder mjältbrandsbakterier.

FN:s vapeninspektörer måste få den tid de behöver. Saddam Hussein kommer aldrig att nedrusta med mindre än att han utsätts för maximal press, men en militär insats kan bara få vara en sista utväg när alla andra medel uttömts. Vår säkerhet förutsätter en världsordning baserad på folkrätten. Det kan därför bara vara FN:s säkerhetsråd som fattar beslut om våldsanvändning.

Vår säkerhet förutsätter att Nordkorea uppfyller sina internationella åtaganden

Utvecklingen är allvarlig. Nordkoreas agerande riskerar att underminera hela den globala icke-spridningsregimen. Vi har tillsammans med andra gjort klart för den nordkoreanska ledningen att dess agerande är oacceptabelt. Diplomatiska ansträngningar och dialog krävs för att lösa krisen på fredlig väg. Nordkorea måste dra tillbaka sitt beslut att lämna icke-spridningsfördraget och släppa in FN:s inspektörer.

Vår säkerhet förutsätter fred i Mellanöstern

Konflikten i Mellanöstern har förvärrats. Fredsprocessen har avstannat och parterna sitter fast i en ond våldsspiral. Israel har återockuperat stora delar av de palestinska territorierna. Bosättningarna tillåts växa och bli fler. Det palestinska ledarskapet har inte förmått förhindra självmordsattacker mot israeliska civila. Båda sidor måste inse att de aldrig kan uppnå sina mål genom att använda våld.

Regeringen verkar både bilateralt och genom EU för att gjuta nytt liv i fredsprocessen. EU ingår tillsammans med FN, USA och Ryssland i den s.k. kvartetten, som arbetat fram en handlingsplan för en fredlig lösning där den israeliska ockupationen får ett slut, och en demokratisk, tolerant och livskraftig palestinsk stat upprättas år 2005. Vi ska under de kommande månaderna verka för att parterna accepterar och genomför denna plan.

Vår säkerhet förutsätter stabilitet på västra Balkan

Etniska spänningar och krigsförbrytelser, kriminella nätverk och människohandel har alltför länge varit en del av västra Balkan. Vägen till stabilitet och utveckling går via europeisk integration. Sveriges engagemang är omfattande. 800 svenska soldater deltar i Kfor och Sfor för att upprätthålla freden, skydda minoriteter och möjliggöra en demokratisk utveckling i Kosovo och Bosnien, och snart kan vi också delta i Makedonien.

Vår säkerhet förutsätter utveckling i Afrika

Under året som gått har vi äntligen sett fred i Angola, politiska lösningar på konflikterna i Storasjöregionen, och inledda fredssamtal i Sudan och Somalia. Men vi har också sett nya konflikthärdar blossa upp som i Elfenbenskusten. Uppemot 400 miljoner afrikaner bor i länder med pågående, eller stor risk för konflikt.

Vi stödjer demokratiska afrikanska regeringar som visar ansvar för Afrikas utveckling. Vi stödjer afrikanska initiativ att nå ett slut på krig och plundringar. Sverige avser bidra med personal till FN:s fredsbevarande styrka i Kongo. Kabinettssekreterare Hans Dahlgren fortsätter sitt EU-uppdrag för fred i Västafrika. Vi stärker Afrikas positiva krafter som verkar för utveckling och välfärd.

Vår säkerhet förutsätter ett starkt FN

Sveriges starka stöd till FN är det främsta uttrycket för våra ansträngningar att värna internationell fred, säkerhet och utveckling. Bara FN har den bredd och den legitimitet som krävs för den globala säkerheten. FN är ett oumbärligt forum, en oumbärlig normbildare och en garant för folkrätten.

Idag tar FN sitt ansvar. FN reagerade snabbt och beslutsamt efter den 11 september. FN har tagit ledningen i diskussionen om hållbar utveckling. FN hanterar Irakfrågan. FN:s säkerhetsråd är det enda organ som har legitimitet att fatta beslut som rör global säkerhet. Med detta ansvar följer en skyldighet att också fatta svåra beslut.

FN avspeglar 191 staters olika viljor och intressen, och uppvisar både goda och dåliga resultat. Vi tvekar inte att rikta kritik när det är befogat. En organisation som FN måste ständigt förnya sig, och vi stödjer generalsekreterarens reformarbete. Vi vill se reformer av säkerhetsrådet och har tagit initiativ till att stärka FN:s sanktionsinstrument.

Det är också viktigt för oss att FN nu blir effektivare i sin krishantering. Sverige har genom åren sänt ut tiotusentals militärer, poliser och observatörer i FN-tjänst. Vi deltar i tretton av det femtontal FN-missioner som nu pågår.

Att säkerställa förmågan att delta i internationella operationer är en viktig del av reformeringen av det svenska försvaret. Vi ska ha den civila och militära förmåga som krävs för att snabbt kunna ställa upp när vi behövs, i de former som vi själva väljer.

Vår säkerhet stärks genom ett utvidgat EU

Den europeiska unionen är central för vår säkerhet. Den 16 april ska fördragen för utvidgning av EU med tio nya medlemsländer undertecknas. Därmed kröns flera års ansträngningar, inte minst från Sverige, med framgång. Vi utvecklar nu samarbetet med de nya medlemsländerna. Förberedelser pågår för att öppna ambassad i Bratislava senare i år.

Ett enat Europa är ett säkrare Europa. Därför får vi inte heller skapa nya skiljelinjer. Vi avser fortsätta att utveckla vårt partnerskap med Ryssland. En fortsatt integration, inte minst ekonomisk, är viktig både för Sverige och för Ryssland. Men ett sant partnerskap kräver uppslutning kring gemensamma värderingar och principer, inklusive mänskliga rättigheter och mediefrihet. Vi ska fortsätta stötta en positiv utveckling i Ukraina, Vitryssland och Moldavien. OSSE och Europarådet är viktiga för säkerheten och demokratiseringen i hela Europa.

Det europeiska konventet och den kommande regeringskonferensen ska utveckla och effektivisera EU. Vi behöver stärka den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Vi behöver ett tydligare EU-fördrag, inte minst av demokratiska skäl. Vi behöver reformer

men inte stora förändringar i balansen mellan EU:s olika organ. Vi vill ha mer inflytande för de nationella parlamenten.

Sveriges välbefinnande är beroende av utvecklingen i Europa. Vi arbetar aktivt inom EU för full sysselsättning, social välfärd och miljömässigt hållbar utveckling.

Folkomröstningen om euron den 14 september är ett viktigt vägval för Sverige. Medlemskap i EMU handlar om att stärka förutsättningarna för en stabil tillväxt i vårt eget land. Den handlar om Sveriges inflytande i Europa. Den handlar också om att vi tar vårt ansvar när det framtida Europa formas.

Genom att utveckla sin förmåga till konfliktförebyggande och konflikthantering kan EU skapa ökad säkerhet. EU:s civila och militära konflikthantering ska kunna bidra till fred och säkerhet varhelst i världen det behövs – i nära samarbete med FN, och regionala organisationer.

I december nåddes en överenskommelse om att EU får tillgång till Natoresurser för fredsfrämjande insatser. Detta gör det möjligt för EU att nu inleda sina första militära fredsfrämjande insatser. Redan vid årsskiftet tog EU över den civila polisinsatsen i Bosnien efter FN och förbereder sig nu på att ta över den konfliktförebyggande militära insatsen i Makedonien efter Nato.

Vår säkerhet förutsätter ett euro-atlantiskt partnerskap

Säkerheten i vårt närområde och i Europa byggs i allt närmare samverkan mellan EU, Nato och Ryssland.

Vi gläds åt att våra grannländer Estland, Lettland och Litauen kan förverkliga sina säkerhetspolitiska mål och bli medlemmar av EU och Nato. Det är ett historiskt framsteg, och stärker säkerheten och stabiliteten för Sverige och hela Östersjöområdet.

Vår säkerhet förutsätter samarbete i Norden och runt Östersjön

Som ordförande i det nordiska regeringssamarbetet kommer Sverige att verka för minskade gränshinder och ökad rörlighet. De baltiska länderna har förnyat det nordiska samarbetet. Vi vill öka kontaktytorna mellan Norden och Baltikum. Vi öppnar inom kort ett generalkonsulat i Kaliningrad.

Under vår kvarvarande tid som ordförande i Barentsrådet kommer vi att prioritera miljöfrågor, ökat utbyte och ekonomisk utveckling, samt konkreta åtgärder mot människohandeln.

Vår säkerhet stärks av en bred enighet om Sveriges säkerhetspolitiska linje

Sverige är militärt alliansfritt. Det är en politik som genom olika skeden tjänat oss väl i snart tvåhundra år. Den ger oss handlingsfrihet. Den har ett brett folkligt stöd. Den har ett brett politiskt stöd genom den överenskommelse som regeringen träffat med centerpartiet, kristdemokraterna och moderaterna.

Herr Talman,

Det finns en hel del hot mot vår säkerhet som inte längre enbart kan hanteras militärt.

Men de kan mötas med en aktiv politik

för mänskliga rättigheter, folkrätt och demokrati,

för fattigdomsbekämpning och global rättvisa,

för konfliktförebyggande och nedrustning

De kan mötas med aktiv samverkan i närområdet, inom EU och globalt, med FN i centrum.

Låt oss göra detta, och utnyttja möjligheterna att upprätta global fred, frihet och rättvisa.